

TOM L/2002

Streszczenia artykułów

Krzysztof SOBCZYŃSKI

CONTRAINTES, JE-VOUS-HAISME

Streszczenie

Pracownia Literatury Potencjalnej (Oulipo) obchodziła w 2000r. czterdziestolecie swojej działalności, bijąc tym samym swoisty rekord długowieczności grup literackich w skali nie tylko francuskiej. Celem prac Oulipo jest tworzenie i znalezienie zastosowań dla tzw. *contraintes*. Już sam termin (czasami niezbyt udanie tłumaczony na język polski jako rygor, ograniczenie, przymus) jest kłopotliwy i niejednoznaczny : chodzi o regułę literacką, która nie poddaje się kanonizacji i która przez czytelników uznawana jest za ekstrawagancką, odrębną, czasami dziwną. *Contraintes*, zdaniem Pracowni, są w stanie urozmaicić klasyczny kanon zabiegów formalnych, jakimi posługuje się literatura. Twórczość pisarzy z kręgu Oulipo, długo uznawana za zjawisko marginalne, stała się w ostatnich latach przedmiotem zainteresowania literaturoznawców, w tym także badaczy, którzy próbują refleksji nad działalnością Pracowni nadać wymiar teoretyczny. Artykuł jest próbą podsumowania literackiego dorobku grupy, przedstawienia stanu najnowszych badań nad problematyką *contrainte* oraz wskazania kierunków, jakie w przyszłości należałoby w tych badaniach podjąć.

Słowa kluczowe : Oulipo, reguła formalna, Georges Perec.

Mots clefs : Oulipo, contrainte littéraire, Georges Perec.

Key words : Oulipo, formal constraint, Georges Perec.

Edyta ULIASZ

LA PETITE BIJOU. OBSESYJNA WIERNOŚĆ MOTYWÓW W OSTATNIEJ POWIEŚCI PATRICKA MODIANO.

Streszczenie

Po raz kolejny Modiano zaprasza do labiryntu, w którym teraźniejszość przeplata się z przeszłością. Tym razem główna bohaterka, La Petite Bijou, stara się odkryć przeszłość matki, zaginionej przed dwunastu laty w Maroku. Pewnego dnia spotyka przypadkowo na stacji paryskiego metra tajemniczą kobietę, która przypomina jej matkę. Czy jest to jednak Suzanne Carderes, znana też jako księżna Sonia O'Dauié? Poszukiwania nie będą łatwe, gdyż jedynymi pamiątkami po matce są : stary portret, adres hotelu i zapiski z wizyty u wróżki. Jeśli nie liczyć wspomnień, których nie sposób wyrzucić z pamięci. Utracona tożsamość okazuje się jedynie pretekstem aby powrócić choćby na moment w ciemne zaułki przeszłości, gdzie na każdym rogu czyhają zdarzenia, od których nie sposób się uwolnić lub osoby, które warto ocalić od zapomnienia. A jednak bohaterowie nie wahają się w nie zagłębić, gdyż każda wędrówka wywołuje na krótki moment uczucie nieuchwytniej nostalgii. Postaci, wydarzenia, okruchy codzienności powracają w sposób niemalże obsesyjny, jak gdyby pisarz nie chciał, czy też nie potrafił się od nich uwolnić.

Tak jak Georges Perec, Modiano tworzy coś w rodzaju zapisków z przeszłości, wplatając w intrygę melodię, którą wszyscy nucili, slogan, aktora, wyrażenie, gest, część garderoby czy też jeszcze coś bardziej ulotnego. Sam przyznaje, iż prześladowuje go wrażenie, że od trzydziestu lat pisze wciąż tą samą historię, do której co dwa lata dodaje kolejny odcinek. Tymczasem słynne flou modianien, czyli wrażenie zanurzenia w nieuchwytniej nostalgii za

przeszłością, nieprzerwanie fascynuje poszukiwaczy utraconego czasu, uwikłanych w magiczną grę wspomnień.

Słowa kluczowe: Modiano, przeszłość, pamięć.

Mots clefs: Modiano, passé, mémoire.

Key words: Modiano, past, memory.

Judyta STACHNIAK

TRZY POSTACI KOBIECE WOBEC MIŁOŚCI I WŁADZY.

MARTWA KRÓLOWA I KARDYNAŁ HISZPANII HENRY MONTHERLANT' A.

Streszczenie

Ines de Castro, Infantka Nawarry i Joanna Szalona są postaciami kobiecymi nakreślonymi przez Henry Montherlant'a w dwóch jego sztukach teatralnych zatytułowanych „Martwa królowa” i „Kardynał Hiszpanii”. Wszystkie trzy charakteryzują się na kartach książki poprzez swój stosunek do miłości i władzy.

Postępowanie i charakter Ines de Castro i Joanny Szalonej ilustrują miłość małżeńską: pierwszeństwo „kochać” nad „być kochaną”, pożądanie cielesne, idealizowanie ukochanej osoby, pragnienie czułości i chęć niepodzielnego posiadania ukochanego na własność łączy te dwie bohaterki. Jednakże Ines potrafi się dzielić swoim uczuciem, podczas gdy królowa Joanna stara się zagarnąć je wyłącznie dla siebie samej. Innym rodzajem miłości opisaną przez autora jest miłość macierzyńska, którą uosabia Ines de Castro. Czytelnik poznaje marzenia, obawy i radości przyszłej matki: nosić w sobie nowe życie to pielęgnować nadzieję i dobro oraz mieć wewnętrzną siłę aby bronić swojego szczęścia. Infantka Nawarry, najmłodsza z bohaterek, odrzuca wszelkie uczucie jakie może łączyć mężczyznę i kobietę, pogardza taką miłością, daje się natomiast uwieść kobiecemu wdziękowi Ines de Castro.

Joanna Szalona i Ines de Castro są instrumentem w rękach autora dzięki którym monarchowie podejmują rozważania na temat władzy królewskiej: obaj wątpią w pożytek swoich czynów, obaj też mają swoich kobiecych doradców, którzy podpowiadają im rozwiązanie ich wątpliwości – podczas gdy Joanna Szalona proponuje nicość i śmierć, Ines głosi nadzieję i miłość. Wychowana aby rządzić i dawać rozkazy, oswojona z intrygami dworskimi i podstępami monarchów, Infantka Nawarry wierzy głęboko w swoją misję wodza i monarchini. Henry de Montherlant, poprzez postaci trzech kobiet, proponuje czytelnikowi subtelną analizę miłości i władzy, ukazując różnorodność i złożoność tych dwóch aspektów życia ludzkiego, tym bardziej, że są one przedstawione nie jako zwykłe uczucie i zadanie, ale jako wszechwładne namiętności i pasje.

Słowa kluczowe : Henry de Montherlant, kobieta (kobieta w teatrze), miłość, władza.

Mots clefs : Henry de Montherlant, femme (femme dans le théâtre), amour, pouvoir.

Key words : Henry de Montherlant, woman (woman in theatre), love, power.

Grzegorz MAZIARCZYK

GRANICE KOMPETENCJI INTERPRETACYJNYCH ODBIORCY NARRACJI.
ANALIZA ZWROTÓW DO CZYTELNIKA W *AN IMAGINARY LIFE* DAVIDA
MALOUFA I *KOCHANICY FRANCUZA* JOHNA FOWLESA

Streszczenie

Podstawowym składnikiem tożsamości odbiorcy narracji jest kompetencja interpretacyjna zakładana przez narratora. Dwie współczesne powieści anglojęzyczne analizowane w

powyższym artykule reprezentują dwa skrajne przypadki kompetencji przypisywanej odbiorcy narracji : jej minimalny i maksymalny zakres.

An Imaginary Life jest przykładem tekstu, w którym występuje odbiorca o minimalnej kompetencji interpretacyjnej. Sytuacja komunikacyjna wynikająca z przyjętej konwencji (listu do potomności) powoduje, iż narrator, rzymski poeta Owidiusz, zakłada, że odbiorca jego tekstu, żyjący w rzeczywistości zupełnie innej od rzeczywistości przezeń opisywanej i posługujący się innym niż łacina językiem, z trudem zrozumie jego list. Przykład tej opowieści pokazuje, że odbiorca narracji jest fikcyjnym elementem tekstu, składnikiem określonej konwencji, różnym od czytelnika zakładanego przez autora.

Kochanica Francuza jest z kolei przykładem tekstu, w którym narrator przypisuje odbiorcy narracji maksymalną kompetencję. Również w tym przypadku wynika to z przyjętej konwencji literackiej. Powieść Fowlesa jest specyficznym przykładem powieści historycznej, w której narrator nieustannie podkreśla swą dwudziestowieczną perspektywę. W komentarzach adresowanych do czytelnika zakłada on, że odbiorca jego tekstu należy do tej samej co on wspólnoty kulturowej i jest w stanie zauważyć różne nawiązania do literatury wiktoriańskiej. Celem narratora jest uświadomienie dwudziestowiecznemu czytelnikowi, że jego obraz wiktorian oparty jest na stereotypach zaczerpniętych z literatury oraz przekonaniu o wyższości współczesnej kultury.

Słowa kluczowe : odbiorca narracji, kompetencja interpretacyjna, narracja, zwrot do czytelnika, David Malouf, John Fowles, *Kochanica Francuza*, *An Imaginary Life*.

Key words : narratee, interpretive competence, narration, reader address, David Malouf, John Fowles, *The French Lieutenant's Woman*, *An Imaginary Life*.

Alfons PILORZ

GALICYZMY POLSKIE PRZEJĘTE ZA POŚREDNICTWEM JĘZYKA NIEMIECKIEGO

Streszczenie

Celem artykułu z zakresu badań nad zapożyczeniami leksykalnymi jest ukazanie roli pośrednika niemieckiego w procesie przejmowania galicyzmów na język polski, zwłaszcza od XVIII wieku. Z jednej strony analiza signifiant, z drugiej analiza signifié pozwala często ustalić z całą pewnością lub, najczęściej, z dużym prawdopodobieństwem przebieg procesu zapożyczania : drogą bezpośrednią, jak ambetować, lub drogą pośrednią, poprzez niemiecki, jak panierować.

Słowa kluczowe : zapożyczenie, zapożyczenie bezpośrednie, zapożyczenie pośrednie, pośrednik.

Mots clefs : emprunt, emprunt direct, emprunt indirect, intermédiaire.

Key words : loan-word, direct loan-word, indirect loan-word, intermediary.

Magdalena SZULC-BRZOZOWSKA

NIEMIECKA PARTYKUŁA MODALNA „AUCH” I MOŻLIWOŚCI JEJ PARTYKUŁOWEJ TRANSLACJI W JĘZYKU POLSKIM.

Streszczenie

Autorka stara się rozważyć kwestię przetłumaczalności niemieckich partykuł modalnych na przykładzie partykuły „auch”. Artykuł poświęcony jest możliwościom translatorskim tej partykuły w języku polskim. Dotyczą one wyłącznie struktur partykułowych. Inne nie są brane pod uwagę.

Analiza przeprowadzona jest na bazie semantyczno-pragmatycznej funkcji partykuły w poszczególnych typach zdań. Stwierdzenia autorki poparte są przykładami z tłumaczeń literatury niemieckiej na język polski. Okazuje się, że jedna partykuła „auch” może mieć kilka odpowiedników nawet w jednym typie zdania, uwarunkowanych kontekstem bądź wartością stylistyczną wypowiedzi. Autorka wyjaśnia, na czym polega dana ekwiwalencja.

Wyniki analizy ekwiwalencyjnej partykuł mogą znaleźć zastosowanie nie tylko w translatoryce, ale również w dydaktyce języka niemieckiego.

Słowa kluczowe : lingwistyka kontrastywna (niemiecki-polski), partykuła modalna i możliwości jej przekładu.

Schlüsselwörter : kontrastive Linguistik (Deutsche/Polnische), Modalpartikel und ihre Übersetzungsmöglichkeiten.

Key words : contrastiv Linguistic (German/Polish), modal particle and possibilites of translating it.

Urszula PAPROCKA-PIOTROWSKA

AKWIZYCJA CZASU I ASPEKTU W JĘZYKU FRANCUSKIM U UCZNIÓW POLSKICH POCZĄTKUJĄCYCH I ŚREDNIO ZAAWANSOWANYCH.

Streszczenie

Prezentowany tekst jest nieco zmodyfikowaną wersją komunikatu przedstawionego na tzw. sesji plakatowej na 6e Congrès International d'ISAPL, Caën (France) 28.06 – 01.07.2000, stąd jego nieco odmienna od tradycyjnej forma.

Praca opiera się na badaniach empirycznych zebranych w drodze czteroletnich obserwacji.

W czterech tabelach obejmujących kolejne cztery lata nauki obserwowanych uczniów, autorka przedstawia bezpośrednio i pośrednio środki językowe służące do wyrażania czasu i aspektu a mobilizowane w ustnych tekstach narracyjnych tworzonych w kolejnych miesiącach nauki. Komentarze do tabel grupujących tendencje indywidualne, zbierają tendencje ogólne zaobserwowane u całości grupy na danym etapie akwizycji i pomysłane one zostały jako przyczynek do zbadania ogólnych tendencji akwizycji czasu i aspektu w języku francuskim u lokutorów języka polskiego.

Słowa klucze : akwizycja, język francuski jako obcy, narracja, czas, aspekt, środki językowe bezpośrednio, środki językowe pośrednio.

Mots clefs : acquisition des langues étrangères, français langue étrangère, narrative, temps, aspects, moyens linguistiques indirects, moyens linguistiques directs.

Key words : acquisition of foreign languages, French as foreign language, narrative tense, aspect, indirect linguistic means, direct linguistic means.

Magdalena SOWA

BUDOWANIE NARRACJI PRZEZ UCZNIÓW O ZAAWANSOWANYM STOPNIU ZNAJOMOŚCI JĘZYKA FRANCUSKIEGO W WYPOWIEDZIACH USTNYCH I PISEMNYCH : PROBLEM KONDENSACJI I GRANULACJI.

Streszczenie

Opierając się na serii badań empirycznych (nagranie, transkrypcja, analiza) oraz na pracach teoretycznych z zakresu badań nad konceptualną i werbalną (językową) strukturą tekstu narracyjnego (prace C. Noyau), autorka artykułu zwraca szczególną uwagę na problem

kondensacji i granulacji w wypowiedziach ustnych i pisemnych studentów polskich reprezentujących bardzo zaawansowany poziom znajomości języka francuskiego.

Kompleksowa analiza zarejestrowanych wypowiedzi pozwala odpowiedzieć na następujące pytania: (i) jakie środki leksykalne mobilizowane są do wyrażania kondensacji i granulacji w wypowiedziach ustnych i pisemnych; (ii) w jakich kontekstach w tekstach mówionych i pisanych studenci stosują zabieg kondensacji lub granulacji; (iii) jakie są różnice między dwoma typami wypowiedzi – język mówiony i pisany – jeśli chodzi o sposób tworzenia struktur zdarzeniowych.

Słowa kluczowe: granulacja, kondensacja, język mówiony, język pisany, uczeń zaawansowany.

Mots clés: granularité, condensation, oral, écrit, apprenant avancé.

Key words: granularity, condensation, speaking, writing, advanced learner.